



JELENLÉT



A VERSENGŐ EMBER 2.

HORVÁTH PÁL

ERISZTOKRATÁK

TÓTH GERGELY

VERSENYBEN VAGYUNK

FÁBIÁN TIBOR



SZÖVEG –
TÓTH GERGELY közgazdász

ILLUSZTRÁCIÓ –
BALASSA NIKOLETTA

SOROZAT –
AFRIKAI ÁLOM 12.

ERISZTOKRATÁK >

Az arisztokrácia szó szerinti jelentése „a legjobbak uralma” (aristos=legjobb + kratein=uralkodni). Ám az ókori görögöknél maradvány az áthallás Arészra, a háború istenére. Legutóbbi cikkünkben azt mutattuk be, hogy átfogó kutatások szerint a háborúk elterjedtsége és hevessége visszaszorulóban van, ha két évezredes távlatból vizsgáljuk. De mi a helyzet a versengés kevésbé erőszakos formáival?

„Majd versengés támadt köztük,
hogymelyikük nagyobb.”

Lk 22,24

- ♦ Arész testvére Erisz, a viszály istennője. Pallasz Athéné ellenlábasa, aki vele ellentétben bölcsen vezetett. Erisz gurította a versengés almáját a három szép olümposzi istennő közé, s robbantotta ki a trójai háborút. De miért is nem lehetett egyformán vagy különbözően, mindenesetre „egyszerre szép” Héra, Aphrodité és Athéné? Miért kell közöttük feltétlenül sorrendet felállítani? Addig nem is jutott eszükbe, amíg a bűn almája fel nem ébresztette féltékenységüket.
- Még aktuálisabb kérdés: miért vetélkedünk három évezred múltán is elméleti győzelmekért? Miért érdekes, ki Miss Universe vagy a világ leggazdagabb embere, avagy ki lesz az első az olimpiai éremtáblázaton? Lehet, hogy „mindössze” annyi a hiba, hogy egy hároméves isteni üzenetre hallgatunk egy kétezres éves helyett? Avagy egy rossz istenre a Jó helyett?
- Erisz a görög mitológiában a viszály és a veszekedés gonosz istennője. Nüx, az éjszaka istennőjének apa nélkül született leánya. Testvére többek között Nemesisz, Gérasz és Apaté, a megtorlás, öregség és család istenei. Szülöttjei az összes bajok, jelesül: Ponus (fáradtság), Lethe (feledés), Limus (éshalál), Ate (balsors), Horcus (hamis eskü). Nem egy olyan család, ahová szívesen tartozna az ember fia... Erisz aranyalmáját begurítva bármilyen barátságnak azonnal véget vetett, az ellenségek között pedig háborút szított.
- A magyar Wikipédia még egy érdekes mondatot közöl a szócikk végén: „Azonban Eriszt nem mindig gonosz szándék vezérelte, ugyanis ő támasztotta az egészséges versengést is a gazdaságban.” A forrásként megjelölt Ókori lexikon (a Franklin Társulat 1902-es kiadása) már nem említi gazdasági versenyt, csak „nemes versengést”. Szabó György *Mitológiai kislexikonja* (Kriterion, 1973) egyáltalán nem hozza sem a pozitív oldalt, sem a gazdasági verseny jótékony hatását. Révai Nagy Lexikona (19. kötet, 1926) a „versenyképes” szót így határozza meg: „(versenykés, ang. fit) mint sportkifejezés azt az állapotot jelzi, amely képessé teszi a versenyzőt, legyen az akár ember, akár ló, arra, hogy a versenyekben sikerrel részt vehessen. L. Training.”





A versenynél találunk mind sportra, mind gazdaságra utaló szócikket, ám ez utóbbi kizárólag a kereslet-kínálat viszonyára, vagyis az ezek összhangjaként kialakuló egyensúlyi árra vonatkozik. A két világháború közötti kiadvány messze nagyobb figyelmet szentel a lóversenynek, mint a gazdaságinak. A *Magyar Katolikus Lexikonban* nem szerepel sem hatékonyság, sem versenyképesség címszó.

Mégis, a verseny ma nemcsak pozitívan cseng fülünknek, hanem a XX. század második felében a versenyképesség egyik legfőbb egyéni és társadalmi célunkká lépett elő, bálványá lett. Talán ez az ára a háborúk visszaszorulásának?

A verseny szó hatszor, a versengés kétszer fordul elő a *Bibliában*. Figyelembe véve, hogy a Biblia igen

„Az erő szabadversenye önmagát falta föl, a szabad piac helyére a gazdasági hatalom lépett, a profithajszát fékevesztett hatalomvágy követte, és a gazdaság világa egészében félelmetesen keménnyé, könyörtelenné, erőszakossá lett.”

XI. Piusz [1931]: Quadragesimo Anno

Kép - Profimedia - Red Dot

terjedelmes mű (közel 684 ezer szóból áll), csodálkozhatunk, milyen kevés figyelmet fordít Jézus erre – az emberiség mindennapjait meghatározó – fogalomra. Ha egy másik klasz-szikust, Homérosz *Iliászát* vesszük képernyőnkre, a „verseny” előfordulása már 21-re rúg, pedig az írásmű hossza „csak” hatoda a Bibliáénak (116 ezer szó). Az *Iliász* a trójai háború 10 évéből mindössze 52 napot ölel fel. Csupa olyan eseményt ír le, amely Jézusnak nem tetszene: háború, öldöklés, sértődés, orzás, vetélkedés. A 716 szereplő kevés kivétellel erőszakos halált hal. Homérosz művében csak a kiemelkedő tettekre képes hősöket ismerhetjük meg: a legkiemelkedőbb harcosokat és vezetőket – de a Trója falai alatt harcoló sokaságot nem. Az arisztokrácia világában a legfőbb érték a harci dicsőséggel megszerezhető hírnév. Ritoók Zsigmond

meghatározásában „A hírnév a közösség elismerése a közösség érdekében végrehajtott különleges tettekért”. De vajon a mai hírnév és nagy tettek még mindig a közösség érdekeit szolgálják? Az együttműködést igénylő, megtelt világban a nagy vagyonok felhalmozása időnként pont a közösség és a természet ellen elkövetett vétkeken alapul. Ennek értékalapú motivációja pedig a versengés, amely immár egyre ritkábban nemes. Az ókori arisztokrácia felfogása szerint a halandók csupán a hírnéven keresztül érhetik el a „nagyságot”, „halhatatlanságot”. Ám a kereszténységben ennél sokkal magasabbrendű és emberibb célokat kaptunk: „Majd versengés támadt köztük, hogy melyikük nagyobb. Erre ezt mondta nekik: ... Közöttetek ne így legyen. A legnagyobb legyen olyan, mintha a legkisebb volna, az előljáró pedig mintha szolga volna.” Lk 22,24-26 ♦